

Leidraad individuele aanpak overlastgevende jeugd

ADVIES, DETACHERING & ORGANISATIE

GERICHT OP JEUGD

VOLLUIT

Marjan
Enkstein
6714

Völlmer
42
BR Ede

Telefoon
E-mail
Internet

06 83 17 01 71
info@volluit.nl
www.volluit.nl

JEUGDOVERLAST

INLEIDEND

Met de landelijke inventarisatie van jeugdgroepen en de wensen vanuit het ministerie van Justitie als het gaat om Veiligheidsbeleid is voor veel gemeenten het nadenken over een gestructureerde aanpak van overlastgevende jeugd, het herzien of evalueren daarvan, hoog op de agenda komen te staan.

Deze leidraad kan een bijdrage leveren aan de uitwerking van één van de drie sporen bij de aanpak van overlastgevende jeugd: de individuele of persoonsgerichte aanpak.

ORIENTATIE OP JEUGDOVERLAST

ONDERZOEK

In 2008 heeft de regering de Raad Maatschappelijke Ontwikkeling (RMO) gevraagd onderzoek te doen naar het fenomeen jeugdoverlast en aanbevelingen te formuleren als het gaat om de aanpak. Dit onderzoek heeft de volgende aanbevelingen opgeleverd:

1. Geef jongeren ruimte om te flaneren én stel grenzen aan onacceptabel gedrag.
2. Toon wellevendheid naar de andere actoren én kom op voor het eigen belang.
3. Zorg dat jongeren participeren én voorkom dat zij in het geheel geen vrijheid hebben.
4. Straf jongeren als zij zich misdragen én geef hen steun.

Daarnaast wordt geadviseerd om beleid niet te baseren op incidenten maar op een grondige analyse van de lokale situatie waarin een balans moet worden gezocht tussen correctie én ondersteuning, een harde en een zachte aanpak (RMO, 2008).

METHODISCHE INVENTARISATIE

Om meer zicht te krijgen op dit overlastgevende gedrag van jongeren in groepsverband en de wijze waarop deze jeugdgroepen zich ontwikkelen heeft adviesbureau Beke onderzoek gedaan naar jeugdcriminaliteit en bendevorming. Op basis van dit onderzoek zijn zij gekomen tot een methodiek om overlastgevende groepen op straat in kaart te brengen, de shortlistmethodiek (Beke, 2006). Dit betreft een simpele vragenlijst aan de hand waarvan wijkagenten snel een scan kunnen maken van de jeugdgroepen in hun wijk en deze kunnen labelen. De methodiek maakt daarbij gebruik van kennis over:

- groepsdynamische processen;
- hiërarchie in de groep;
- stabiliteit van de groep;
- werven van groepsleden;
- besluitvorming binnen de groep;

Om de zachte en harde aanpak te combineren is het van belang om de aanpak van overlastgevende jongeren te koppelen aan het jeugd- en veiligheidsbeleid. Hierdoor kan een samenhangende aanpak ontwikkeld worden waarbij aan het ruimte geven en grenzen stellen tegemoet wordt gekomen. Een helder (pedagogisch) uitgangspunt is daarbij onmisbaar!

- de rol van criminaliteit in de groep.

Op basis van deze informatie kan worden bepaald welk label de groep krijgt en op welke wijze het best kan worden geïntervenieerd (als dat noodzakelijk is). De methodiek maakt een onderscheid tussen drie verschillende typen jeugdgroepen, het onderscheid komt voort uit het feit dat er sprake is van oplopend probleemgedrag:

Hinderlijke groepen:

Jongeren die in de buurt rondhangen, af en toe luidruchtig zijn maar zich niet veel aantrekken van de omgeving. Wanneer er sprake is van een uit de hand gelopen situatie berust dit vaak op toeval en keert te rust snel weer terug. Zij maken zich incidenteel schuldig aan kleine vernielingen. De jongeren in de groep hebben over het algemeen nog respect van autoriteit en zijn aanspreekbaar.

Overlastgevende groepen:

De groepen zijn vaak nadrukkelijker aanwezig en houden zich ook regelmatig bezig met het provoceren en lastig vallen van omstanders. Er is regelmatig sprake van vernielingen en zij trekken zich weinig aan van de omgeving. Ze houden zich bezig met lichte vormen van criminaliteit die doelbewust gepleegd worden en waarbij ze ervoor zorgen niet betrap te worden. Zij zijn minder goed te corrigeren en laten zich niet makkelijk aanspreken op hun gedrag.

Criminele groepen:

Deze groepen bestaan (geheel of gedeeltelijk) uit jongeren die zich bezig houden met criminele activiteiten. Met het plegen van criminele activiteiten wordt geld verdiend, er is sprake van ernstige feiten. Daarbij wordt ook geweld gebruikt door de groep.

PERSPECTIEF OVERLASTGEVENDE JEUGD

Als het gaat om de invloed en gevolgen van het deel uitmaken van een jeugdgroep voor de individuele groepsleden, worden op basis van de ervaringen met onderzoek naar jeugdgroepen een aantal interessante conclusies getrokken:

- Jongeren uit een hinderlijke of overlastgevende groep hebben over het algemeen een gunstig maatschappelijk perspectief, voor jongeren uit criminele groepen geldt dit niet.
- Voor jongeren uit een hinderlijke of overlastgevende groep is antisociaal gedrag een sociale activiteit.

- Voor jongeren uit hinderlijke en overlastgevende groepen vormt de jeugdgroep de belangrijkste plek waar zij hun vrije tijd doorbrengen en ontspannen. Voor jongeren uit criminele groepen is de groep een middel in de vorm van een netwerk voor de criminele activiteiten.

Uit onderzoek blijkt dat, wanneer niet wordt ingegrepen, er een kans bestaat dat jeugdgroepen zich ontwikkelen tot criminele groepen. Ook is de kans op het elkaar negatief beïnvloeden van jongeren in een jeugdgroep groot waardoor gedrag snel kan escaleren. (de Jong, 2007).

Het is van belang om een verschil te maken in de aanpak van de drie groepen, enerzijds vanwege het verschil in perspectief anderzijds om de signaalfunctie naar de jongeren in de groepen. De hinderlijke en overlastgevende groepen vallen in de categorie waarbij grenzen gesteld moeten worden naast het bieden van ondersteuning en kansen. Deels kan dit met de groep als geheel gedaan worden door de inzet van verschillende programma's. Deels zal dit ook moeten gebeuren door een individuele aanpak op maat. Voor elke jongere kan er immers een andere reden zijn om veel tijd op straat door te brengen.

Aan de hand van deze bevindingen wordt duidelijk dat er sprake is van een tweedeling: de hinderlijke en overlastgevende groepen enerzijds waarbij sprake is van een relatief positief perspectief en de criminele groepen anderzijds waarbij perspectief buiten de groep niet van betekenis lijkt te zijn.

DE AANPAK VAN OVERLASTGEVENDE JEUGD

Wanneer de lokale situatie aan de hand van de shortlistmethodiek in kaart is gebracht, is het van belang dat bepaald wordt of er een aanpak nodig is en waar deze zich op gaat richten. Niet elke groep hoeft aangepakt te worden. Het is van belang om bij de kaders van de groepsaanpak criteria te formuleren die een onderbouwing bieden voor de keuzes.

Op basis van de rapportage is het aan gemeenten om in de lokale driehoek¹ te bepalen welke groepen zij willen aanpakken. Voor de coördinatie van deze aanpak is een regisseur nodig, de gemeente is verantwoordelijk voor het realiseren van deze functie.

Na het prioriteren van de groepen wordt de 'harde' informatie van de politie verkregen uit de shortlist aangevuld met de 'zachte' informatie van andere partijen. Daarbij speelt vooral het jongerenwerk een belangrijke rol. Het gedeelde beeld van de groep vormt het uitgangspunt voor het op te stellen plan van aanpak voor de groep.

Bij deze aanpak wordt een onderscheid gemaakt tussen een drietal sporen:

- groepsgerichte aanpak;
- domeingerichte aanpak;
- individuele/persoonsgericht aanpak (of gezinsaanpak).

¹ Bestaat uit gemeente, Openbaar Ministerie en politie.

UITGANGSPUNTEN VOOR DE AANPAK

Op basis van een kwalitatief onderzoek bij drie verstedelijkte 150.000+ gemeenten met tussen de 20 en 35% jeugd zijn een aantal aanbevelingen gedaan die een kader kunnen bieden bij het opzetten van een individuele aanpak van overlastgevende jeugd:

Aan de hand van de onderzoeksresultaten zijn voor de doorvoering van deze verandering de volgende aanbevelingen geformuleerd:

1. Voer als gemeente regie bij het ontwikkelen- en aansturen van de individuele aanpak in het verlengde van de aanpak van overlastgevende jeugdgroepen door het opstellen en vaststellen van een plan op basis van de aanbevolen sporen (Beke, 2010) en werk ook de individuele aanpak uit.
2. Bepaal welke partners, gemeentelijk en werkveld (vrijwillig en justitieel jeugd kader), betrokken moeten zijn bij de aanpak. Stel vast op welk niveau betrokkenheid wenselijk en noodzakelijk is en leg dit vast in een werkstructuur (Berenschot, 2006).
3. Beleg de verantwoordelijkheden voor het netwerk in een duidelijke structuur op strategisch, tactisch en operationeel niveau. Zorg dat voor elk niveau taken, verantwoordelijkheden en mandaat worden vastgelegd (Steketee, 2007).
4. Beleg de operationele aansturing bij de daartoe aangewezen professionals en netwerken in het veld. Stel voor de aansturing, monitoring en evaluatie van de aanpak een professional aan die eindverantwoordelijk is en de rol van procesregisseur vervult (Steketee, 2007).
5. Stel voor het operationele niveau een uitvoeringsplan op waarin op basis van een procesmodel wordt aangegeven op welke wijze een netwerk voor de casuïstiek bespreking wordt opgezet als er nog geen netwerk is waar bij kan worden aangesloten (van Delden, 2009). Besteed bij het uitvoeringsplan aandacht aan de doelstelling en formuleer deze in een lange termijnvisie en korte termijn doelen (van Gurp, 2008).
6. Leg de operationele werkwijze vast in een protocol of draaiboek waarin de hele structuur van de individuele aanpak van overlastgevende jeugd wordt beschreven. Beschrijf hierbij concreet de vorm van het overleg, het doel van het overleg en de werkprocessen. Besteed aandacht aan de betrokkenheid, rol en verantwoordelijkheid van de partners vanuit de eigen kerntaak. Zorg voor een centrale aansturing van het overleg door een eindverantwoordelijk professional (van der Aa, Beemer, van Roost, de Ruigh & Twist, 2002).
7. Leg een verbinding met structuren en instrumenten voor het signaleren van risicojongeren met als doel het voorkomen van een overlap in bemoeienis en afstemming van zorg (Hermanns, 2005).
8. Maak de resultaten van de aanpak inzichtelijk voor bestuurders en burgers, sluit met maatregelen naar aanleiding van eventuele calamiteiten rond overlastgevende jeugd, aan bij de bestaande werkwijze en structuur (van Gurp, 2008).

Dit document richt zich op de uitwerking van de individuele/persoonsgerichte of gezinsaanpak.

Voor de uitwerking wordt een stappenplan gehanteerd dat doorlopen kan worden bij de uitwerking van de aanpak. Afhankelijk van de lokale situatie kan het plan sneller doorlopen worden dan aangegeven is of kan het noodzakelijk zijn aan bepaalde stappen meer aandacht te schenken.

STAP 1: PLANNEN BESPREKEN MET NETWERKPARTNERS

VOORAF

Het invoeren van een individuele aanpak van overlastgevende jeugd heeft gevolgen voor de zorgstructuur van het jeugdbeleid en de partners die daarbij betrokken zijn. Vooraf is het van belang om in kaart te brengen of er aanleiding is voor een dergelijke aanpak en op welk niveau deze aanleiding van belang is. Daarbij moet een onderscheid gemaakt worden tussen het strategische, tactische en operationele niveau. Afhankelijk van het niveau waarop de noodzaak ervaren wordt kan gekeken worden naar de wijze waarop de aanpak moet worden opgezet en wat het doel daarvan moet zijn.

Ook moet duidelijk worden wat er al gebeurt in het kader van de individuele aanpak van overlastgevende jeugd. Voor deze eerste stap is het noodzakelijk om in gesprek te gaan met de netwerkpartners die als stakeholders bij deze aanpak beschouwd kunnen worden.

OPZET

Het in gesprek gaan kan georganiseerd worden door alle partners afzonderlijk te benaderen en uit te werken wat hun standpunt is maar dit kan ook in een gezamenlijke startbijeenkomst waarin het onderwerp geagendeerd staat.

Het doel is in beide gevallen om beeld te krijgen van de noodzaak van een dergelijke aanpak en het peilen van het draagvlak. Ook is het van belang om in beeld te brengen vanuit welke rol partners betrokken zijn. Een stakeholdersanalyse kan daarbij behulpzaam zijn.

STAKEHOLDERSANALYSE

Een stakeholdersanalyse brengt in kaart wat het belang en de macht van partijen bij de individuele aanpak van overlastgevende jeugd is. Door ook toe te voegen wat het standpunt van deze partij is en waarop geïnvesteerd moet worden kan inzichtelijk gemaakt worden welke stappen er te nemen zijn met betrekking tot de verschillende stakeholders.

MODEL

In het model op de volgende pagina wordt een voorstel gedaan voor de opzet van een stakeholdersanalyse. Het is van belang per partij de verschillende aandachtspunten zo volledig mogelijk uit te werken.

Macht hoog Belang hoog	Organisaties	Macht hoog Belang laag	Organisaties	Macht laag Belang hoog	Organisaties	Macht laag Belang laag	Organisaties
Informatie		Informatie		Informatie		Informatie	
Rol		Rol		Rol		Rol	
Relatie		Relatie		Relatie		Relatie	
Standpunt		Standpunt		Standpunt		Standpunt	
Strategie		Strategie		Strategie		Strategie	

STAP 2: EEN PROCESREGISSEUR AANWIJZEN

VOORAF

Het opzetten van een individuele aanpak kost tijd en heeft in de eerste jaren een professional nodig die ervoor zorgt dat de stappen doorlopen worden en de noodzakelijke documenten worden uitgewerkt. Het is van belang dat deze verantwoordelijkheid bij één persoon komt te liggen die zorg kan dragen voor het leggen van verbindingen tussen de verschillende partijen.

PROCESREGISSEUR

Omdat het opzetten en implementeren van een dergelijke aanpak op verschillende niveaus plaatsvindt (strategisch, tactisch en operationeel) en het gaat om het uitwerken van alle stappen die noodzakelijk zijn voor een goed resultaat is het noodzakelijk dat er regie gevoerd wordt op het proces waarbij de resultaten zichtbaar worden op operationeel niveau (Steketee, 2007).

Dit houdt in dat de procesregisseur over veel competenties moet beschikken om het proces tot een goed resultaat te laten leiden. Als het gaat om competenties zijn omgevingsbewustzijn, consequentheid, zorgvuldigheid, daadkracht, flexibiliteit, doortastendheid en taakgerichtheid van belang.

TAAKOMSCHRIJVING

Een heldere taakomschrijving voorkomt dat er onduidelijkheid ontstaat over de afbakening met andere professionals. Zeker de afstemming tussen de taken van de procesregisseur voor deze aanpak en de taken van de ketenmanager of ketenregisseur van het Veiligheidshuis is van belang. Dat geldt ook voor de afstemming met de professional die eindverantwoordelijk is voor de aansturing van het CJG en de lokale variant van de Verwijsindex. De wijze waarop hier invulling aan gegeven kan worden wordt uitgewerkt bij de stap voor de structuur van individuele aanpak.

In een aantal gemeenten zijn de bovenstaande functies ondergebracht bij één professional. Dit zorgt voor samenhang maar is alleen mogelijk als dit wat betreft omvang van de werkzaamheden ook haalbaar is. Ook is het mogelijk alleen voor deze taak een professional aan te wijzen, nieuw of bekend en al werkzaam in het lokale netwerk. Uit de veldverkenning is duidelijk geworden dat draagvlak voor deze professional en bekendheid met het netwerk belangrijke succesfactoren zijn in de praktijk.

STAP 3: BESTAANDE BELEIDSKADERS IN KAART BRENGEN

VOORAF

Elke gemeente hanteert een beleidskader voor verschillende thema's en onderwerpen. Als het gaat om de aanpak van overlastgevende jeugd is het van belang om aan te sluiten bij de bestaande beleidskaders. Dit voorkomt dat afdelingen langs elkaar heen werken of er in de uitvoering problemen ontstaan.

BESTAANDE BELEIDSKADERS

De belangrijkste kaders als het gaat om de aanpak van overlastgevende jeugd kunnen opgenomen zijn in:

- het beleidskader jeugd: wat zijn de uitgangspunten en doelstellingen van beleid die aanknopingspunten bieden voor de individuele aanpak van overlastgevende jeugd;
- het beleidskader veiligheid: wat ligt vast over jeugdoverlast, zijn er concrete doelen geformuleerd waarbij aangesloten kan worden;
- het beleidskader voor wijken of wijkontwikkeling: zijn er wijken waarvoor specifieke doelen gesteld zijn die aanknopingspunten bieden.

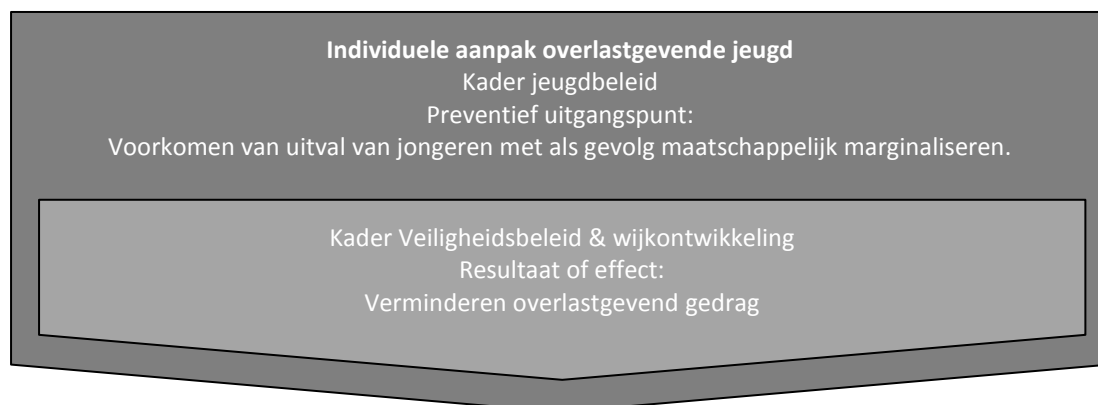
MODEL VOOR INVENTARISATIE

Op de volgende pagina is een model voor de inventarisatie opgenomen. Aan de hand van dit model kan op hoofdpunten een inventarisatie van de belangrijkste punten gemaakt worden die een plek kunnen krijgen in de beschrijving van de individuele aanpak van overlastgevende jeugd.

INBEDDEN IN BELEID

De individuele aanpak van overlastgevende jeugd kan het best ingebed worden in bestaand beleid. Het is belangrijk om aansluiting te zoeken bij de bestaande lokale zorgstructuur.

Wanneer dit beleid gericht is op het voorkomen van uitval van jongeren of bieden van alle kansen voor jeugd verdient het de voorkeur dat te doen in het jeugdbeleid. Het Veiligheidsbeleid kan dan een uitwerking van de aanpak van overlast bevatten waarin een onderscheid wordt gemaakt tussen de aanpak van jeugd in vrijwillig- en justitieel kader. Voor de eerste groep is het bieden van kansen het uitgangspunt en het voorkomen van overlast kan een resultaat of effect zijn.

Beleidskaders

Beleidsterrein	Thema ...	Thema ...	Thema ...	Verbindingen
Jeugd				
Veiligheid				
Wijken				

STAP 4: SIGNALERINGSINSTRUMENTEN IN KAART BRENGEN

VOORAF

Vrijwel elke gemeente kent een aantal signaleringsinstrumenten die kunnen helpen bij het in kaart brengen van jongeren die in verband gebracht kunnen worden met overlast. Overlast op straat is niet altijd een vorm van sociaal tijdverdrijf. Voor veel jongeren geldt dat zij vallen onder de risicocategorie op basis van negatieve omgevingsfactoren. Het is met name voor deze groep van belang dat er bewust wordt ingezet op interventies en deze op elkaar afgestemd zijn.

ONDERSTEUNENDE INFORMATIE

Het in kaart brengen van deze instrumenten helpt verder in het proces en voorkomt overlap in casuïstiekbespreking en bemoeienis van meerdere professionals. Daarnaast kunnen deze systemen input leveren aan de individuele aanpak en bijdragen aan het zoeken van de juiste interventies.

Het merendeel van de gemeenten werkt inmiddels met een variant van de Verwijsindex risicojongeren (VIR). De VIR kan een rol spelen bij de individuele aanpak van overlastgevende jongeren. Voorwaarde daarbij is dat ook partners als politie en jongerenwerk aangesloten zijn bij het convenant, dat ten grondslag ligt aan het systeem, en melding doen. Bij het vaststellen van de criteria voor melding door politie en jongerenwerk is het van belang vast te leggen op basis waarvan gemeld wordt en hoe zij betrokken zijn bij de voortgang.

INVENTARISATIE

Het schema op de volgende pagina kan gebruikt worden bij het in kaart brengen van de signaleringssystemen. De inventarisatie kan meegenomen worden bij de uitwerking van een projectplan of de daadwerkelijke aanpak.

Signaleringsystemen

Naam systeem	Beheer	Doel	Partners	Criteria

STAP 5: INVENTARISEREN LOKALE NETWERKEN

VOORAF

Elke gemeente kent één of meerdere netwerken die zich bezig houden met jongeren. Dat zijn niet per definitie overlastgevendende jongeren maar de netwerken kunnen met een ander doel opgericht zijn. De problematiek kan bestaan uit bijvoorbeeld ontwikkelingsproblematiek bij jeugd op school (ZAT) of opvoedproblemen binnen het gezin (buurtnetwerk). De kans dat overlastgevendende jongeren al in een netwerk besproken worden is groot. Met name omdat op basis van onderzoek gebleken is dat complexe gezinsproblematiek vaak de veroorzaker is van veel problemen met- en bij jongeren.

AANSLUITING BIJ BESTAANDE NETWERKEN

Het is van belang om in kaart te brengen wat het doel is van de netwerken, welke verzorgingsgebied zij hebben, wie er deel van uitmaken en op welke doelgroep zij zich richten. Dit maakt inzichtelijk welk netwerk zich op welke doelgroep en problematiek richt. Hiermee wordt duidelijk of er sprake is van een overlap in casuïstiekbespreking. Ook kan blijken dat er casussen zijn die nergens aan bod komen maar waarvoor een casuïstiek netwerk wel van belang is.

Ook kan zijn dat de individuele aanpak belegd worden bij een bestaand netwerk waarin de samenwerking al gerealiseerd is en de juiste partners bij elkaar zitten. Wanneer er aangesloten kan worden bij een bestaand netwerk verdient dit de voorkeur.

Is er geen netwerk waar deze aanpak onder kan worden gebracht dan is het van belang dat bekeken wordt hoe een nieuw netwerk moet worden opgezet, welke partners vertegenwoordigd moeten zijn en op welke wijze de verbinding met de overige netwerken wordt gerealiseerd.

INVENTARISATIE

Het model op de volgende pagina kan gebruikt worden voor het inventariseren van de bestaande netwerken.

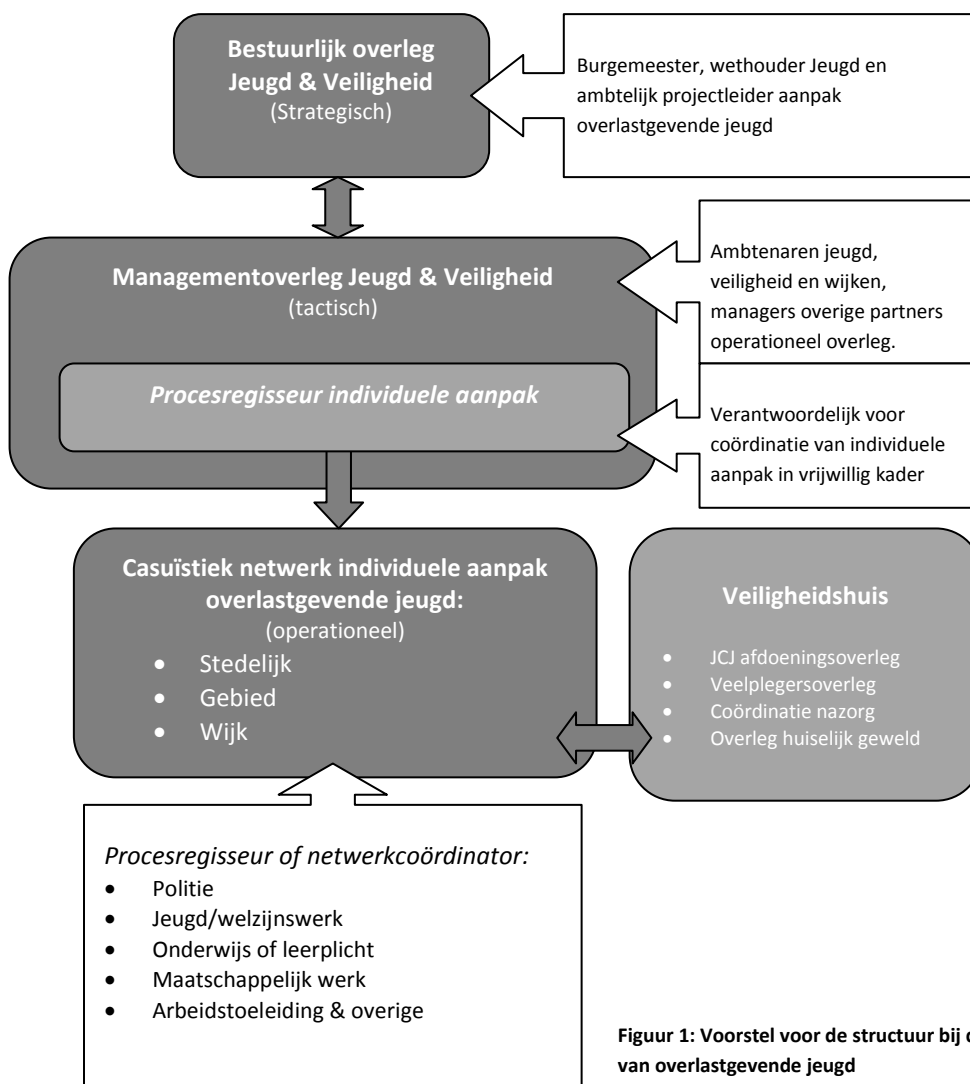

STAP 6: BEPALEN VAN STRUCTUUR VOOR INDIVIDUELE AANPAK

VOORAF

De structuur bij de aanpak is van belang om op basis van besluiten en kaders tot resultaten te kunnen komen. Op hoofdlijnen gaat het om de wijze waarop de individuele aanpak is ingebed op strategisch, tactisch en operationeel niveau. In het onderstaande schema wordt daar een basisvoorstel voor gedaan. Dit voorstel kan ingevuld worden aan de hand van de lokale situatie.

STRUCTUURVOORSTEL

Figuur 1: Voorstel voor de structuur bij de individuele aanpak van overlastgevende jeugd

TOELICHTING

Het voorstel sluit aan bij de aanbevelingen die door het ministerie gedaan worden voor de opzet van een aanpak van problematische jeugdgroepen (ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, 2010). Op strategisch en tactisch niveau kunnen ook de groeps- en domeingericht aanpak gegendeerd worden.

In dit model is alleen de individuele aanpak verder uitgewerkt en vertaald naar het operationele niveau. Aandachtspunt is het juiste mandaat op tactisch en operationeel niveau.

VOORWAARDEN

Binnen de geschetste structuur worden het doel van- en de voorwaarden voor het netwerk vastgelegd op basis van de onderstaande aandachtspunten:

1. primaire functies: signalering, beoordeling, interventie en evaluatie/bijsturing aan de hand van een omschreven werkwijze en heldere taken en afspraken;
2. interne organisatie: overeenstemming tussen de deelnemende partijen over positie en taken;
3. bestuurlijke inbedding: helderheid op niveau van bestuur of directie over interne taken en verantwoordelijkheden in het netwerk;
4. communicatie en informatie-uitwisseling: een heldere werkwijze ten aanzien van communicatie intern en extern (van Gurp, 2008).

De in figuur 1 genoemde procesregisseur individuele aanpak is verantwoordelijk voor het operationaliseren van de processen en kan om die reden het best aangewezen worden als penvoerder voor het beschrijven van de processen. Het vastleggen en formaliseren van deze processen helpt bij het bewaken van- en sturen op de resultaten van de aanpak.

Naast het vaststellen op het bestuurlijke niveau zoals geschetst in figuur 1 is vaststelling door de uitvoerende partners van belang. Dit kan geregeld worden binnen het overleg op tactisch niveau door het uitvoeringsplan in de vorm van een convenant vast te laten stellen en ondertekenen door de partners.

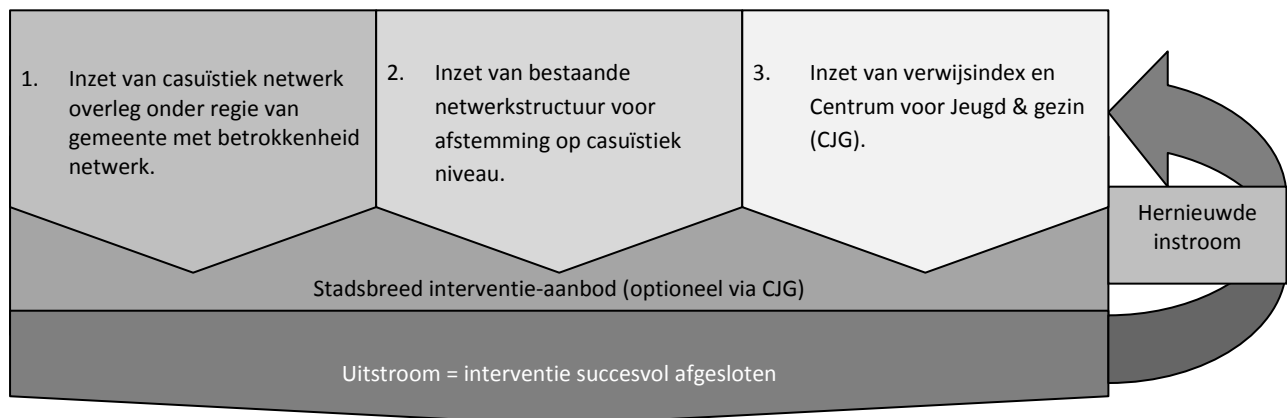
STAP 7: BEPALEN VAN DE VORM VOOR HET CASUISTIEK OVERLEG

VOORAF

Op operationeel niveau gaat het bij de aanpak om casuïstiekbespreking. Op dit niveau worden de jongeren en/of gezinnen besproken die overlast veroorzaken en waarvoor een plan van aanpak noodzakelijk is. Bespreking daarvan is alleen noodzakelijk als voor deze aanpak meerdere partijen nodig zijn en afstemming meer vraagt dan binnen regulier overleg mogelijk is. De afspraken over de instroom van casuïstiek moeten vastgelegd worden. Dat geldt ook voor de overige procesafspraken. In de bijlage bij deze leidraad is daarvoor een voorstel opgenomen in de vorm van een procesdocument.

VORM CASUISTIEK OVERLEG

Op hoofdlijnen zijn er drie opties voor het inrichten van het casuïstiek overleg. Deze worden in figuur 2 in beeld gebracht .

Figuur 2

Bij de 1^e variant wordt een heel nieuw overleg opgezet voor de bespreking van casuïstiek, hiervoor kan gekozen worden als er nog geen lokaal casuïstiek overleg is waar risicojeugd besproken wordt of als niet aangesloten kan worden bij een bestaand overleg zoals bij de 2^e variant wordt voorgesteld. De 3^e variant gaat ervan uit dat de afspraken voor de aanpak van overlastgevend jeugd binnen die van de Verwijzindex risicojongeren en het CJG geregeld zijn. Hierbij kan ook het Veiligheidshuis een rol spelen.

UITWERKING

Als er een keus voor de vorm gemaakt is die past bij de lokale situatie en draagvlak van de partners heeft kunnen de procesafspraken vastgelegd worden. Het bij deze leidraad gevoegde procesdocument kan daarbij behulpzaam zijn. Daarbij wordt beschreven wat de doelstelling van het netwerk is aan de hand van de onderstaande uitgangspunten:

- Centrale aansturing: er moet sprake zijn van een goede onderlinge afstemming en samenwerking om te komen tot een snelle en sluitende aanpak. Daarnaast dient er een duidelijke taakverdeling te zijn onder voorzitterschap van één partij².

² Dit kan de lokale procesregisseur zijn of, wanneer het casuïstiek overleg wijk- of gebiedsgebonden wordt opgezet, de netwerkcoördinator.

- Directe externe controle: Er moet duidelijkheid zijn over de functie en positie van een netwerk. Resultaten dienen zichtbaar gemaakt te worden.
- Stabiliteit van het systeem: Er moet sprake zijn van een stabiele samenwerking tussen partners met zo min mogelijk verloop en, wanneer verloop onvermijdelijk is, een goede interne overdracht.
- Clustering: Het is van belang dat het netwerk een duidelijke samenstelling heeft, een heldere focus en duidelijkheid over wie in welk geval regie voert.
- Grensoverschrijdend organiseren: het is van belang dat er buiten de eigen kaders gekeken wordt wie op basis van de focus betrokken moet worden (Steketee, Mak, & Boutelier, 2010).

PARTNERS

Naast de vorm en inhoud van het overleg moet ook bepaald worden welke personen zitting nemen in het overleg en welke rol zij daarbij hebben. Daarvoor is van belang om vast te leggen wat partners inbrengen: wie is aanwezig, hoeveel uren zijn daarvoor beschikbaar en wat kan er geleverd worden aan inzet en interventies. Op deze wijze wordt inzichtelijk waar partners onderling op aanspreekbaar zijn en waar een beroep op gedaan kan worden.

Knelpunten op operationeel niveau worden aan de hand van de structuur (figuur 1) ingebracht op tactisch niveau waar besluiten genomen kunnen worden op basis van mandaat vanuit de instellingen over noodzakelijke oplossingen. De procesregisseur of netwerkcoördinator heeft hierbij een initiërende rol maar afzonderlijke partijen kunnen deze punten ook via het management van de eigen organisatie agenderen.

STAP 8: AAN DE SLAG MET DE INDIVIDUELE AANPAK

VOORAF

Nadat alle afspraken zijn vastgelegd, de vorm is bepaald, de werkwijze is vastgelegd en bepaald is wie welke rol in het overleg krijgt wordt gestart met het daadwerkelijk overleggen. Daarmee wordt een proces van samenwerken gestart dat in de praktijk vaak anders loopt dan op papier vast ligt.

Het is van belang aandacht te hebben voor dit proces van samenwerken en te bepalen op welke wijze dit proces periodiek geëvalueerd wordt zodat op basis van de ervaringen toegewerkt kan worden naar een effectief werkend netwerk.

SAMENWERKINGSPROCES

Na de voorbereidingen gaat het in de operationele fase van het netwerk om het praktisch samenwerken, structureren, verbreden en verdiepen. Daarin gaan aandachtspunten als teamgeest, gezamenlijke werkprocessen en resultaten een belangrijke rol spelen (van Delden, 2009). Het evalueren en, als dat noodzakelijk blijkt, bijstellen van de werkwijze met als doel een kwalitatief goede samenwerking met merkbare en meetbare resultaten is een proces dat van belang blijft.

Om zorg te dragen voor deze ontwikkeling is het inplannen van tussentijdse evaluatiemomenten met betrekking tot het proces en het resultaat van belang.

Om voor alle betrokken inzichtelijk te maken wat de resultaten van het netwerk zijn is het aan te bevelen periodiek een geanonimiseerde resultaatrapportage uit te brengen. Deze kan gekoppeld worden aan een rapportage over de gehele aanpak van overlastgevende jeugd waarbij ook de groeps- en domeingerichte aanpak in kaart wordt gebracht.

BIBLIOGRAFIE

Aa, A van de., Beemer, F., Konijn, T., van Roost, M., de Ruigh, H., & van Twist, M. (2002). *Naar een methodisch kader voor ketenregie in het openbaar bestuur, eindrapportage BMC, De Verbinding & Berenschot*. Den Haag: Ministerie van Binnenlandse Zaken.

Adviesgroep Beke. (2010). *Masterplan aanpak jeugdgroepen voor gemeenten*. Den Haag: Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties.

Beke, B. v. (2006). *Jeugdcriminaliteit in groepsverband ontrafeld, tussen rondhangen en bendevoering*. Amsterdam: SWP.

Delden, P. van (2009). *Sterke netwerken, ketensamenwerking in de publieke dienstverlening*. Amsterdam: van Genneep.

Gurp, R. v. (2008). *Basiselementen voor de kwaliteit van netwerken 'jeugd en veiligheid'*. Rotterdam: PJ Partners.

Jong, J. D. de (2007). *Kapot moeilijk, een etnografisch onderzoek naar opvallend delinquent groepsgedrag van 'Marokkaanse' jongens*. Amsterdam: Uitgeverij Aksant.

Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (2010, februari 19). *Naar een veiliger samenleving. Aanpak jeugdgroepenproblematiek*. Den Haag, Zuid Holland, Nederland: Ministerie van BZK Steketee, E. (2007). *Ketenregie, acteren en regisseren in publieke ketens*. Doetinchem: Reed Business.

Raad voor Maatschappelijke Ontwikkeling (2008). *Tussen flaneren en schofferen*. Amsterdam: SWP.

Steketee, M., Mak, J., & Boutelier, H. (2010). *Richting geven aan jeugdbeleid, de rol van de gemeente in een complex veld*. Utrecht: Verwey-Jonker Instituut.

Procesdocument individuele aanpak overlastgevende jeugd

ADVIES, DETACHERING & ORGANISATIE

GERICHT OP JEUGD

VOLLUIT

Marjan
Enkstein
6714

Völlmer
42
BR Ede

Telefoon
E-mail
Internet

06 83 17 01 71
info@volluit.nl
www.volluit.nl

INDIVIDUELE AANPAK OVERLASTGEVENDE JEUGD

Overlastgevende jeugd op straat vormt één van de grootste bedreigingen van de sociale veiligheid van burgers in een gemeente. Jongeren in overlastgevende groepen lopen een verhoogd risico op crimineel gedrag. Zolang jongeren nog deel uitmaken van een hinderlijke of overlastgevende groep is hun perspectief relatief positief. Het voorkomen van het afglijden naar crimineel gedrag van jongeren in deze groepen is om die reden een speerpunt in de gemeente naam invullen.

In diverse gemeente is ervaring opgedaan met een gestructureerde aanpak van overlastgevende jeugd. Resultaten zijn nog niet altijd te geven maar het in kaart brengen van overlastgevende jeugdgroepen en werken aan een gestructureerde aanpak zorgt voor een beter beeld van de problematiek van deze jongeren. Daarnaast kan er preventief ingezet worden op jongeren die het risico lopen om af te glijden naar crimineel gedrag.

De gemeente naam invullen wil met ingang van datum invullen starten met een gestructureerde aanpak van overlastgevende jeugd. De kaders voor deze aanpak zijn vastgelegd in nota of ander document invullen.

Dit document bevat de specifieke afspraken voor deze aanpak dat in gezamenlijkheid door alle partners is opgesteld en vastgesteld op datum invullen.

DEELNEMERS

ORGANISATIES

1. Gemeente
2. Politie (korps en district)
3. Welzijnsorganisatie (jongerenwerk)
4. Organisatie voor maatschappelijk werk
5. Organisatie voor/namens onderwijs
6. Organisatie voor/namens arbeidstoeleiding
7. Organisatie voor/namens jeugdzorg
8. Organisatie namens justitiepartners
9. Eventuele andere partners

VERTEGENWOORDIGING PER NIVEAU

STRATEGISCH NIVEAU

1. Gemeente	vertegenwoordigd door	functiegroep(en)
2. Politie (korps en district)	vertegenwoordigd door	functiegroep(en)
3. Welzijnsorganisatie (jongerenwerk)	vertegenwoordigd door	functiegroep(en)
4. Organisatie voor maatschappelijk werk	vertegenwoordigd door	functiegroep(en)
5. Organisatie voor/namens onderwijs	vertegenwoordigd door	functiegroep(en)
6. Organisatie voor/namens arbeidstoeleiding	vertegenwoordigd door	functiegroep(en)
7. Organisatie voor/namens jeugdzorg	vertegenwoordigd door	functiegroep(en)
8. Organisatie namens justitiepartners	vertegenwoordigd door	functiegroep(en)
9. Eventuele andere partners	vertegenwoordigd door	functiegroep(en)

TACTISCH NIVEAU

---

10. Gemeente	vertegenwoordigd door	functiegroep(en)
11. Politie (korps en district)	vertegenwoordigd door	functiegroep(en)
12. Welzijnsorganisatie (jongerenwerk)	vertegenwoordigd door	functiegroep(en)
13. Organisatie voor maatschappelijk werk	vertegenwoordigd door	functiegroep(en)
14. Organisatie voor/namens onderwijs	vertegenwoordigd door	functiegroep(en)
15. Organisatie voor/namens arbeidstoeleiding	vertegenwoordigd door	functiegroep(en)
16. Organisatie voor/namens jeugdzorg	vertegenwoordigd door	functiegroep(en)
17. Organisatie namens justitiepartners	vertegenwoordigd door	functiegroep(en)
18. Eventuele andere partners	vertegenwoordigd door	functiegroep(en)

OPERATIONEEL NIVEAU

---

19. Gemeente	vertegenwoordigd door	functiegroep(en)
20. Politie (korps en district)	vertegenwoordigd door	functiegroep(en)
21. Welzijnsorganisatie (jongerenwerk)	vertegenwoordigd door	functiegroep(en)
22. Organisatie voor maatschappelijk werk	vertegenwoordigd door	functiegroep(en)
23. Organisatie voor/namens onderwijs	vertegenwoordigd door	functiegroep(en)
24. Organisatie voor/namens arbeidstoeleiding	vertegenwoordigd door	functiegroep(en)
25. Organisatie voor/namens jeugdzorg	vertegenwoordigd door	functiegroep(en)
26. Organisatie namens justitiepartners	vertegenwoordigd door	functiegroep(en)
27. Eventuele andere partners	vertegenwoordigd door	functiegroep(en)

Voor afstemming met overige operationele netwerken en overlegvormen die actief zijn binnen de gemeente naam invullen draagt de functionaris invullen zorg. Functionarissen vanuit overige instellingen kunnen op afroep uitgenodigd worden.

VERANTWOORDELIJKHEDEN

Per niveau wordt vastgesteld welke verantwoordelijkheden belegd zijn. Deze zijn gebaseerd op de kaders van de groepsaanpak zoals deze door Advies en Onderzoeksgroep Beke zijn vastgelegd in de shortlistmethodiek.

STRATEGISCH NIVEAU

- het vaststellen van de werkwijze bij de aanpak van overlastgevende jeugdgroepen;
- het periodiek prioriteren van de groepen die uit de inventarisatie komen aan de hand van advies van het tactisch overleg;
- het vaststellen van de plannen van aanpak op groeps-, domein- en individueel niveau;
- het kennismaken van de voortgang van de aanpak en besluiten nemen over het vervolg.

TACTISCH NIVEAU

- het met mandaat en structureel realiseren van de voorwaarden binnen de eigen organisatie om mensen en middelen beschikbaar te stellen voor de aanpak van overlastgevende jeugd;
- het opstellen van een werkwijze bij de aanpak van overlastgevende jeugdgroepen als advies aan het strategisch overleg;
- het formuleren van een voorstel voor te prioriteren overlastgevende groepen op basis van een gemotiveerde onderbouwing;
- het opstellen van de algehele plannen van aanpak op groeps-, domein- en individueel niveau; het verzorgen van periodieke voortgangsrapportages op basis van de resultaatrapportages van de uitvoerende organisaties.

OPERATIONEEL NIVEAU

TAKEN

- het bespreken van de cases uit de geprioriteerde groepen, bepalen of er een plan van aanpak voor deze cases nodig is en het inbrengen van de benodigde kennis en informatie voor deze aanpak;
- het opstellen van individuele- of gezinsgerichte plannen van aanpak voor de cases die besproken worden in het overleg;
- het periodiek rapporteren over de voortgang en zonodig bijstellen van het plan van aanpak;
- het uitbrengen van een eindrapportage over de cases en monitoren van het dossier.

VERANTWOORDELIJKHEDEN

De voorzitter van het overleg:

- centrale aansturing;
- stuurt op een goede onderlinge afstemming en samenwerking om te komen tot een snelle en sluitende aanpak.

Alle partners:

- Stabiliteit van het systeem: een stabiele samenwerking tussen partners met zo min mogelijk verloop en, wanneer verloop onvermijdelijk is, een goede interne overdracht;
- Clustering: focus op de primaire taak en duidelijkheid over wie in welk geval regie voert.
- Grensoverschrijdend organiseren: buiten de eigen kaders kijken wie op basis van de focus betrokken moet worden.

DOELSTELLING OPERATIONEEL OVERLEG

Het overleg Jeugd en Veiligheid beoogt het zo vroeg mogelijk signaleren dat een jongere afglijdt richting het criminele circuit of vanuit maatschappelijk oogpunt marginaliseert. Hiermee kan de noodzaak tot ingrijpen voorkomen worden. Om dit te realiseren moeten de activiteiten van de betrokken organisaties beter op elkaar worden afgestemd en aangesloten door informatie uit te wisselen over individuele jongeren en onderling afspraken te maken over de aanpak op casusniveau.

Hierbij zal een duidelijk beeld ontstaan van het aantal jeugdigen uit een groep dat gebruik maakt van het hulpaanbod in de gemeente *naam invullen*, welk aanbod voldoet voor deze groep en wel aanvullend aanbod eventueel gerealiseerd zal moeten worden.

DOELEN EN RESULTATEN

Doel	Resultaat
Betrokkenheid van partners in de keten bij samenwerking rond de individuele aanpak van overlastgevende jeugd gericht op het voorkomen van het afglijden van overlastgevende jeugd.	<p>Een ondertekend protocol voor de aanpak.</p> <p>Een strategisch overleg eens per periode invullen waarin bestuurlijke besluiten genomen worden.</p> <p>Een tactisch overleg eens per periode invullen dat concept plannen, voorstellen en evaluaties voorbereidt voor het strategische en operationele overleg.</p> <p>Een operationeel overleg eens periode invullen met als resultaat een kwartaalrapportage met cijfers, conclusies en aanbevelingen op basis van de ervaringen.</p>
Afspraken op casusniveau vastleggen in een plan van aanpak dat uitgevoerd wordt door alle betrokken partijen.	<p>Het aan de hand van de shortlistmethodiek van Beke opstellen van een actuele casuslijst met namen voor operationeel overleg. Het vastleggen van voortgangsafspraken aan de hand van de bespreking en het terugkoppelen van de resultaten tijdens elk volgend overleg in daartoe opgestelde documenten.</p> <p>Het uitzetten van interventies vanuit de partners van het overleg binnen de eigen taakstelling en het terugkoppelen van de resultaten van deze acties.</p>
Het terugdringen van de overlast door de jongeren uit de geprioriteerde groepen.	<p>Minder ervaren overlast door wijkbewoners in de wijkmonitor van jaar invullen voor de desbetreffende wijken.</p> <p>Minder meldingen en aangiften bij de politie met betrekking tot jongeren uit de geprioriteerde overlastgevende groepen.</p>
Het realiseren van passende en eenduidige werkwijze voor de individuele aanpak van overlastgevende jeugd.	Een protocol met de omschrijving van methodiek en werkwijze.

DOELGROEP

De individuele aanpak van overlastgevende jeugd richt zich op jongeren tussen de 12 en 25 jaar die deel uitmaken van één van de geprioriteerde overlastgevende groepen in *plaatsnaam* invullen. Alleen de jongeren waarover meerdere organisaties zorg hebben en een plan van aanpak noodzakelijk is voor een goede afstemming van de zorg of hulp worden opgevoerd als casus.

WERKWIJZE

ALGEMEEN

De groep zal in eerste instantie in beeld gebracht worden door het invullen van een shortlist³, bij deze shortlist zal een namenlijst gevoegd worden, jongeren op deze lijst worden besproken in het overleg.

Eens in de *periode invullen* vindt een netwerkbijeenkomst plaats. De agenda, notulen van de vorige vergadering en de *geanonimiseerde* actuele casuslijst wordt met een aparte en versleutelde lijst persoonsgegevens, uiterlijk twee weken voorafgaand aan het volgend overleg, aan de deelnemers verstuurd.

Alle deelnemende instellingen zijn mede verantwoordelijk voor de agenda. Het secretariaat wordt beheerd door de coördinator van het netwerk, tevens voorzitter van het casusoverleg.

DOCUMENTATIE

De *actuele casuslijst* met jongeren zal als leidraad gebruikt worden om de voortgang van de afspraken te volgen en waar nodig te sturen op een betere voortgang. De casuslijst wordt door de politie en het jongerenwerk aangedragen. Vervolgens worden de actuele zorgsignalen van de partners met betrekking tot de cases door de coördinator verzameld en aan de andere deelnemers verstrekt voor het eerste overleg. In de omschrijving zal worden meegenomen:

- relevante historische gegevens bij de casuslijst;
- de actuele situatie en zorgsignalen voorzien van datum;
- de observaties en interventies met resultaat van de betrokken partners;
- de nieuw uit te voeren acties en wie hiervoor verantwoordelijk is;
- wie per organisatie de casemanager van de jongere is.

Op de *namenlijst* worden de naam, geboortedatum, nationaliteit, adres en woonplaats van de jongere opgenomen met de datum waarop de jongere is aangemeld en de aanmeldende organisatie. Onderaan deze lijst worden verzamelgegevens opgenomen om het verloop en het totaal aantal besproken jongeren inzichtelijk te houden.

HET NETWERKOVERLEG

Jongeren worden opgenomen op de casuslijst wanneer zij door één van de deelnemers aan het overleg zijn aangemerkt als casus vanwege zorgsignalen en wanneer deze zorg gedeeld wordt door minimaal twee andere partner in het overleg en zij gezamenlijk niet tot een afdoende oplossing kunnen komen.

---

³ De shortlist is ontwikkeld door Advies- en Onderzoeksgroep Beke en kan door de politie gebruikt worden als instrument om groepen jongeren snel in beeld te brengen en in te delen aan de hand van de classificaties: hinderlijk, overlastgevend en crimineel.

In dat geval is, om tot een verantwoorde en duurzame oplossingen te komen, de medewerking of ondersteuning nodig van de overige instellingen.

Aan de hand van uitgewisselde gegevens wordt vastgesteld welke partij als eerste aanspreekpunt voor een casus fungeert. Vervolgens wordt per casus een plan van aanpak opgesteld op basis van de zorggebieden. In dit plan worden concrete afspraken opgenomen met een eindverantwoordelijk partner voor de uitvoering. De resultaten van deze afspraken worden bij een volgend overleg teruggekoppeld waarna de voortgang wordt bepaald. De voorzitter van het netwerk bewaakt of bemoeienis van het netwerk noodzakelijk blijft of de casus kan worden overgedragen naar een van de netwerkpartners voor het vervolgtraject.

PRIVACY CONVENANT

Voor wat betreft het de wijze waarop het omgaan met privacy gegevens is geregeld wordt verwezen naar het lokale convenant naam convenant invullen, eventueel met koppeling naar de lokale variant van de verwijzindex.

SAMENWERKING MET DERDEN

OVERIGE OVERLEGVORMEN EN BESTAANDE STRUCTUREN

De coördinator van het overleg is verantwoordelijk voor de afstemming met andere overlegvormen en de bestaande overlegstructuren. Afspraken hierover worden vastgelegd in het lokale plan van aanpak van overlastjeugd. Dit geldt ook voor de afstemming met de justitiële partners, al dan niet georganiseerd in een Veiligheidshuis.

GARANTSTELLING VOOR NALEVING VAN HET VOORLIGGENDE PROTOCOL 'NAAM INVULLEN'.

Hierbij verklaren de hieronder vermelde medewerkers met mandaat van de genoemde instellingen dat zij zich garant stellen voor de naleving van de inhoud van het voorliggende protocol 'Individuele aanpak overlastgevende jeugd'.

<u>Instelling</u>	<u>Datum</u>	<u>Naam</u>	<u>Handtekening</u>
-------------------	--------------	-------------	---------------------

Partners invullen